

УДК 330.322:330.131.7(477)

Яковлев О.Ю.

аспірант НУ «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ: МІНІМІЗАЦІЯ РИЗИКІВ

Ефективне інвестування є ключовою складовою економічного розвитку, особливо в умовах нестабільного ринкового середовища. Зі зростанням економічної невизначеності та ризиків стає критично важливим використання надійних методик оцінювання інвестиційних проектів. У цьому контексті особливу увагу привертають скорінгові методики, які дозволяють систематизувати аналіз інвестицій, зменшити ризики та підвищити ймовірність прийняття ефективних управлінських рішень.

Інвестиції відіграють важливу роль у розвитку економіки, забезпечуючи оновлення виробничих фондів, розширення бізнесу, створення нових робочих місць і впровадження інновацій. У загальному розумінні інвестиції – це вкладення капіталу в різні активи з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Інвестиції є ключовим механізмом економічного зростання, а інвестиційні проекти дозволяють систематизувати процес капіталовкладень.

Інвестиційне середовище країни визначається низкою факторів, серед яких економічні умови, політична стабільність, рівень регулювання, соціально-демографічні показники та наявність сприятливих галузей для капіталовкладень. В Україні воно залишається динамічним, з одночасними

викликами та можливостями. Війна суттєво змінила інвестиційний клімат, змусивши бізнес адаптуватися до нових умов, але також відкрила перспективи для міжнародної підтримки, відновлення інфраструктури та технологічних змін.

1. Макроекономічні умови

Україна пережила серйозні економічні потрясіння внаслідок війни, що значно вплинуло на інвестиційну привабливість країни. Основними характеристиками є:

- Зміни ВВП. У 2022 році ВВП України скоротився на близько 29%, що стало найбільшим падінням за роки незалежності. Водночас у 2023 році економіка почала відновлюватися, а за прогнозами МВФ та НБУ, у 2024-2025 роках можливе зростання на рівні 3-5% на рік.

- Інфляційні процеси. Інфляція залишається високою, що впливає на купівельну спроможність населення та бізнесу. Вона сповільнилася з 26,6% у 2022 році до 12,3% у 2023 році, але залишається одним із ключових ризиків.

- Коливання валютного курсу. Війна створила додатковий тиск на гривню, що змушує НБУ проводити жорстку монетарну політику. Відсутність прогнозованого курсу валют ускладнює інвестування, особливо для зовнішніх партнерів.

- Платіжний баланс та боргове навантаження. Значна частина економіки підтримується міжнародною фінансовою допомогою, зокрема кредитами від МВФ, ЄС та США, що формує значне боргове навантаження на майбутнє.

Попри ці виклики, економіка демонструє адаптивність завдяки зростанню експорту ІТ-послуг, агросектору та розвитку малого підприємництва.

2. Політичні та регуляторні фактори

Політична ситуація має значний вплив на інвестиційне середовище. Війна загострила багато викликів, але водночас підштовхнула уряд до проведення реформ:

- Євроінтеграція. Отримання статусу кандидата в ЄС стало одним із ключових досягнень України. Це означає необхідність приведення законодавства у відповідність до європейських стандартів, що, з одного боку, відкриває доступ до ринку ЄС, а з іншого – змушує бізнес адаптуватися до нових вимог.

- Реформи у сфері інвестування. Запущено низку ініціатив, зокрема:

- Фонд відновлення України, що залучає міжнародні інвестиції у відбудову країни.

- Інвестиційні гарантії для іноземних компаній, які дозволяють частково страхувати ризики.
- Програми дерегуляції, спрямовані на спрощення ведення бізнесу.
- Проблеми регуляторного середовища. Хоча реформи тривають, залишаються суттєві виклики:
 - Високий рівень бюрократії, особливо у сфері земельних відносин та будівництва.
 - Нестабільність податкової політики.
 - Недостатній рівень захисту інвесторів, хоча покращення є завдяки судовій реформі.

Політична воля до реформ залишається, проте їх швидкість та ефективність будуть визначальними для покращення інвестиційного клімату.

3. Соціально-демографічні фактори

Людський капітал України є одним із найбільших активів для інвесторів, але війна суттєво вплинула на демографічну ситуацію:

- Трудові ресурси. Україна має одну з найбільш освічених робочих сил у Східній Європі, особливо у сферах ІТ, інженерії та промислового виробництва. Однак значна кількість кваліфікованих фахівців виїхала за кордон, що створює дефіцит робочої сили.
- Міграційні процеси. За оцінками, близько 6-8 млн українців перебувають за кордоном, багато з яких можуть не повернутися після війни. Це може призвести до структурних змін на ринку праці.
- Зростання підприємницької активності. Попри кризу, кількість малих підприємств зросла, особливо в секторах креативної економіки, логістики та послуг.

Наявність людського капіталу залишається сильним фактором для залучення інвестицій, особливо у сфері інноваційних технологій.

4. Інвестиційна привабливість секторів економіки

В умовах війни та післявоєнного відновлення деякі галузі набули особливої привабливості для інвесторів:

- Агросектор. Україна залишається світовим лідером з експорту зернових, попри військові ризики. Інвестори цікавляться виробництвом, переробкою агропродукції та логістикою.
- ІТ та технології. Високий рівень освіти у сфері ІТ сприяє зростанню індустрії, яка експортує послуги за кордон. Українські стартапи отримують фінансування від міжнародних інвесторів.
- Відновлювана енергетика. Україна прагне зменшити залежність від традиційних джерел енергії, що відкриває можливості для розвитку сонячної та вітрової енергетики.

- Відбудова інфраструктури. Очікується масштабне інвестування в будівництво та ремонт доріг, мостів, житлових та промислових об'єктів після завершення війни.

Інвестиційне середовище України перебуває у стані трансформації. Попри військові виклики, країна має значний потенціал для залучення капіталу завдяки реформам, євроінтеграції та розвитку стратегічних галузей.

Основні виклики:

- Військові ризики та нестабільність.
- Високий рівень інфляції та валютні коливання.
- Проблеми із законодавством та регуляцією.

Основні можливості:

- Відбудова країни як драйвер економічного зростання.
- Доступ до європейського ринку та інвестиційних програм.
- Розвиток технологічних та енергетичних секторів.

Для покращення інвестиційного клімату Україні необхідно забезпечити економічну стабільність, правові гарантії для бізнесу, а також залучати довгострокові інвестиції у стратегічні сфери.

5. Інвестиції у військово-промисловий комплекс

Окремо треба сказати про військово-промисловий комплекс України. З 2022 року оборонна промисловість стала пріоритетною для державного фінансування, що створює унікальні можливості для внутрішніх та іноземних інвесторів.

1. Високий попит та державне замовлення

- Війна створила стійкий попит на оборонну продукцію, який залишиться актуальним ще багато років після її завершення.
- Уряд постійно збільшує фінансування на військові потреби – у 2023 році оборонний бюджет України перевищив 1,5 трлн грн, що становить понад 50% державних видатків.

2. Міжнародна кооперація та спільні проєкти

- Україна активно співпрацює з іноземними оборонними концернами, такими як BAE Systems, Rheinmetall, Northrop Grumman, Lockheed Martin.
- Уже відкриваються спільні підприємства, наприклад, у сфері виробництва дронів, бронетехніки, артилерійських боєприпасів.

3. Розвиток новітніх технологій

- В Україні стрімко розвивається сектор військових дронів, який приваблює приватні інвестиції та стартапи.
- Окремі проєкти з виробництва засобів електронної боротьби (РЕБ), програмного забезпечення для бойового управління та штучного інтелекту в військових системах отримують фінансування від венчурних фондів та приватного капіталу.

4. Підтримка експорту військової продукції

- Українська оборонна промисловість має високий експортний потенціал, особливо після закінчення війни.

- Уже зараз на міжнародному ринку зростає попит на українські БПЛА, артилерійські системи, боєприпаси та ППО.

Ключові напрямки інвестицій у ВПК:

- Виробництво боєприпасів (артилерійські снаряди, ракети, дрони-камікадзе).

- Безпілотні літальні апарати (БПЛА) (ударні дрони, розвідувальні системи, FPV-дрони).

- Системи ППО та ПРО (модернізація старих комплексів та створення нових зразків).

- Бронетехніка та модернізація танків (відновлення та вдосконалення техніки, виробництво нових бронемашин).

- Електронна розвідка та засоби РЕБ (глушіння зв'язку, перехоплення сигналів, створення захищених каналів передачі даних).

- Оборонні стартапи та R&D (розробка програмного забезпечення для ведення бойових дій, систем управління військами, кібербезпеки).

Основні виклики та ризики інвестування в оборонний сектор:

- Військові ризики – фізичне знищення виробничих потужностей через ракетні удари.

- Складність з логістикою – обмежені можливості постачання сировини та компонентів у воєнний час.

- Регуляторні бар'єри – оборонний сектор контролюється державою, що може ускладнювати приватне інвестування.

- Обмеження на експорт – військова продукція підлягає міжнародним санкціям та регулюванню.

Військово-промисловий комплекс став одним із найперспективніших напрямків інвестування в Україні. Завдяки державному замовленню, міжнародному партнерству, розвитку інноваційних технологій та потенціалу для експорту, ця галузь забезпечує високі прибутки для інвесторів.

Попри певні ризики та регуляторні обмеження, інвестування в оборонну сферу є стратегічно важливим, оскільки після війни Україна буде одним із ключових виробників військової техніки та боєприпасів у Східній Європі.

Прийняття інвестиційних рішень є складним процесом, що потребує ретельної оцінки всіх можливих ризиків і перспектив. У сучасних умовах нестабільності економіки України оцінювання інвестиційних проектів набуває ще більшого значення, оскільки кожен вкладений ресурс має бути максимально ефективним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Valuations 101: Scorecard Valuation Methodology, Bill Payne, 20 жовтня 2011 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://gust.com/blog/valuations-101-scorecard-valuation-methodology>
- 2 Методи оцінки інвестиційного проекту, які використовуються при банківському інвестиційному кредитуванні. Чепелюк Г.М., Ефективна економіка № 10, 2017. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5810>
- 3 Olena, V., Arefieva., Iryna, M., Miagkyh., Nadiia, V., Solovei. (2019). The impact of investment climate and financial analysis implications in making investment decisions // Вісник КНУТД No 6 (129), 2018. – 129(6):143-152. doi: 10.30857/2413-0117.2018.6.14 . – С. 143-152 <https://jrn1.knutd.edu.ua/index.php/bknutde/article/view/272/299>
- 4 Ursula, Theiler. (2011). Risk-minimising investment strategies — Embedding portfolio optimisation into a dynamic insurance framework // The Journal of Risk Management in Financial Institutions, 2011. – Vol. 4, 4 334–369 <https://www.ursula-theiler.de/resources/Theiler+RMF+Vol4.pdf>